

Szita Szabolcs

A német birodalmi titkosszolgálat Magyarországon Ausztria bekebelezése után

Az 1930-as évek második felében a német Geheime Staatspolizei (Titkos Államrendőrség) és a Sicherheitsdienst (SD, Biztonsági Rendőrség) magyarországi tevékenysége több csatornán, rejtetten folyt. Tudományos feltárása és feldolgozása a hiányos dokumentáció miatt nagy nehézségekbe ütközik. Csúpnán sporadikus, sokszor nehezen vagy alig bizonyítható adatok maradtak fenn. Az 1944. március 19-i német megszállással közvetlenül megindított terrorhadjárat mélysége, kiterjedése viszont meggyőzően tanúsítja, hogy a nemzetiszocializmus odaadó szolgálatában titkos ügynökeik dolgoztak, közel évtizeden át adatokat gyűjtöttek és továbbítottak Bécsbe vagy Berlinbe a Magyar Királyság területéről.

A Reichsicherheitshauptamt (RSHA, Birodalmi Biztonsági Főhivatal) irattárából fennmaradt iratok alapján 1936-ban és 1937-ben a magyar gazdaság állapotának, a spontán vagy szervezett munkabeszüntetések, a munkáskövetelések, a „nyugtalanosság” megfigyelésén, a kommunista, a cionista csoportok (ezek közé gyakran egyenlőségjelet tettek), a nyilas- és más szélsőjobboldali szervezetek tevékenységének regisztrálásán volt a hangsúly. A Berlinnek továbbított adatok főként Budapestről származtak. Időnként Debrecenből, Pécsről, esetenként találhatunk kárpataljai besúgótól, a helyi felekezetekről továbbított információkat is.

Az 1937. augusztus 1-jei budapesti német követségi jelentés megállapította, hogy a magyar „katonai elhárítás egészen kiválóan működik”.¹ A magyar hadseregben eddig kommunista befolyás nem volt megfigyelhető, „sorain belül semmit sem tudtak elérni”. December 14-én bécsi híradásra (titkos adatgyűjtő központ Bécsben is létezett) Berlinben regisztrálták József Attila tizenegy nappal korábbi öngyilkosságát.

Horthy Miklós kormányzó 1938. augusztus 22-én kezdődött - minden addiginál magasabb szintű - németországi látogatása kapcsán a berlini Gestapo több különleges biztonsági intézkedést hozott. Ebbe tartozott a Magyarországról bármilyen úti okmánnyal érkezők fokozott ellenőrzése és megfigyelése. Két csoportban 154 „terroristagyanús” magyar személy névlistáját köröztette, őket a birodalmi határon való jelentkezésükkor azonnal „védőőrizetbe” kellett helyezni.² (A körrendeletben nagy többségük kommunista vagy kommunistagyanús, máskor mozgalmi agi-

¹ A katonai hírszerző és kémelhárító osztály felépítése az idők folyamán csak kismértékben módosult, mindenkor a Honvéd Vezérkar főnöke alárendeltségébe tartozott. Az 1938. augusztus végén megkötött bledi egyezmény utáni átszervezésekről, szolgálati utasításokról SZAKÁLY Sándor: *Az önálló magyar katonai hírszerzés és kémelhárítás létrehozása és működése a két világháború közötti Magyarországon 1918-1945*. Felderítő Szemle, emlékszáma 2008. november, 28-33.

² Geheime Staatspolizei B.Nr. 2759/38 g – II A 3. Berlin am 13. August 1938 Magyar Nemzeti Országos Levéltár (MNOL) Hadizsákmány anyag 50 976 mikrofilm. A Gestapo névlistáján szereplő nevek túlnyomó részben fellelhetők a Magyarországon a rendészeti hatóságok által használt Fekete könyvben is.

tátor. Szerepelnek még a szovjet rendszer szimpatizánsai, pacifisták, Leo Trockij fia, Miklós és Szent-Györgyi „professzor, aki a Szovjetunióról ír”.)

Az 1938. évi magyarországi titkos német jelentések összességében a háború előszelét, a militarista előkészületek hatását tükrözik. A kódszamos „bizalmi embe-
rek” az antimilitarista megnyilvánulásokra figyeltek. Kiemelt feladatuk volt az esetleges katonai vagy hadiipari kémkedés, bármilyen szabotázs vagy merénylet kísérletének feltárása, azonnali jelentése. Figyelték a német- és Volksbund-ellenes megnyilvánulásokat, a fel-felbukkanó röpcédulákat, a bármilyen propagandát tartalmazó kiadványokat, a „zsidó lapnak” minősített *Magyar Nemzet* cikkeit.³

1940 májusában ismét a Német Birodalom számára veszélyesnek tartott személyekről (a Budapesten tartott 34. Eucharisztikus Világkongresszus sikere, hatása miatt zömmel egyháziakról) állítottak össze listát. Egyre több figyelem jutott a zsidókérdésre, gróf Teleki Pál miniszterelnök kijelentéseire. A besúgók folyamatos adatgyűjtést folytattak a németellenes, a nemzet függetlenségét, „szellemi honvédelmet” hirdető magyarokról.

A *Magyarság* 1940. október 8-i számából lefordították Szálasi Ferenc szélső-jobboldali pártvezető előző napi programbeszédét. Kiemelten követték az 1941. évi népszámlálás előkészületeit, a német „néptársak” elleni vidéki magyar hatósági (esetenként valós, máskor erősen eltúlzott) erőszakosságokat. Sopronban és vidékén részletesen regisztrálták a főként a főiskolások szervezte „németellenes hecceket”, valamint a közigazgatásnak a magyar haza iránti hűségre intő megnyilvánulásait.

1941. júniusban (a Szovjetunió elleni hadjárat indítása előtt) a Budapesti Nemzetközi Vásár okozott Berlinnek gondokat. A követség értesítette Berlint, hogy szovjet politikai propagandának értékeli, hogy a szovjet-országi pavilont építő magyar munkásokat „jóval a megszokott órabéren felül” fizetik. (Az aktát az RSHA IV A 1 alcsoport kezelte. A precíz iktatás az Ungarn 14 gyűjtőbe helyezte el.) Az év második felében ismét hangsúlyt kapott a magyar egyházak, felekezetek, a katolikus, valamint evangélikus legény- és iparostanuló egyesületek megfigyelése. (A VI H 3 alcsoport április 5-i feljegyzésében olvastuk, hogy a zirci cisztercita apátságban „a németellenesség metropolisza” épült ki.)

Az RSHA VI B 6 alcsoport 1941. december 1-jei összefoglalójában károsnak ítélte meg a magyar vidékeken is terjedő új jelenségeket. A vallási előadások politikai üzenetét, a tengely- és németellenes propagandát, a Német Birodalom iránti barátság elvetését, a nemzetiszocializmus népszerűsítése elleni harcot, valamint az összes felekezeti együttműködést Horthy István kormányzói utódlása érdekében.

³ A gépelt szövegleírások közt őrizték a budapesti titkos „Fekete Front” röplapját. Pethő Sándor, a Magyar Nemzet „igazán bátor, becsületes, igaz és tisztességes” főszerkesztője autóbalesetben (Balatonfüreden, 1940. augusztus 25-én szerző megjegy.) meghalt. A röplap szerint az NSDAP-tag Esp budapesti német konzul (háttérben a berlini „nemzetiszocialista gyilkosok központja” és a Gestapo) által készített halállistán elsőként szerepelt. Pethőt német részről előzetesen megfenyegették. A halálos balesetet szándékosan okozták, emiatt a „Fekete Front” titkos bírósága fog ítélni. A röplapot Budapesten postán a német, holland és az olasz újságírók is megkapták. Berlinben hónapokig foglalkoztatta a Gestapónak a náciizmus ellenségeivel foglalkozó IV A 1 alcsoport állományát.

Figyelemre érdemes a VM 6665 kódszámú magyarországi besúgótól⁴ az alcsoporthoz még október 13-án érkezett, kilenc sűrű gépeléssel készített jelentés. A *Katolicizmus Magyarországon* című összefoglaló a katolikus egyház felső vezetésében a királypártiság mély gyökereit, mindenkori aktivitását tartja veszélyesnek (a legitimizmus szót a jelentés olvasója, feldolgozója (?) mindenütt aláhúzta). A négyötöd arányban legitimistának minősített püspöki kar tagjainak gondolkodását, magatartását – leginkább politikai alapon - egyenként⁵ értékelt. Kitért azokra az egyházi személyekre is, akik a katolikus diákmozgalmakra jelentős befolyással bírnak.

A budapesti szállodákban gyakran, ahogy a Del Medico Panzióban is megfordultak ügynökök, ismeretlen küldetésű külföldiek. 1942-ben a KEOKH (Külföldiek Ellenőrző Országos Központi Hatóság) kiküldött nyomozója igazoltatta, a panzióból elvitte a hamis adatokkal bejelentkezett Stanislaw Waniczki lengyel kereskedőt. Mégis, rövidesen – a budapesti német követség közbeavatkozott – elengedték. Valódi neve Weininger⁶ volt, faji alapon zsidónak minősült. A magyar fővárosban lengyelek jelentették fel, akik bizonyossággal bírtak arról, hogy honfitársait Krakkóban a Gestapo kezére adta, emiatt húzódott magyar földre.

Ezekben az években hivatalos magyar-német hírszerzési kooperáció fennállt, ám amennyire feltárható, a nem hivatalos, többé-kevésbé titkos tevékenység ennél kiterjedtebb volt. A magyar biztonsági apparátusokba tartósan és hatékonyan nem tudtak beépülni, a megszállás előtt erre nincs bizonyíték. A gyakorlatban közös érdekek is hatottak, a magyar és a német titkosszolgálatok, rendőri szervek több területen együttműködtek.⁷ Vezetőik időnként (évi egy-három alkalommal) találkoztak. A szakelődök között hivatalos tapasztalatcserékre, eltérő mértékben és mélységben katonai, politikai, gazdasági és technikai információcserékre került sor.

A kooperáció alapjait Sztójay Döme vezérezredes, a kémelhárítással és hírszerzéssel foglalkozó 2. vkf. osztály vezetője⁸ teremtette meg. Az 1930-as évek második

⁴ A magyar katolikus klérus és az egyházi sajtó németellenes megnyilvánulásait figyelte és Budapestről továbbította az RSHA VI D 2 és a VI H 3 alcsoportnak a VM 6753 kód mögötti besúgó is.

⁵ Politikai alapon a legaktívabbak: báró Apor Vilmos győri, Shvoy Lajos székesfehérvári, Glattfelder Gyula szeged-csanádi, Márton Áron erdélyi és Uzdóczy – Zadravec István püspökök. (Utóbbi eredetileg tábori püspök volt, a címről 1927. március 1-jén lemondott.) Végül említi a Szentszék budapesti követét, Angelo Rotta nunciust, akire „*érvénytelen, hogy nagy diplomata lenne*”.

⁶ Salamon Weininger névre kiállított német nyelvű személyi irattal 1944. március 19-e után ismét jelentkezett, de a panzióba nem nyert bebocsátást. Dr. Del Medico Imre budapesti lakos 2002. október 3-i levele a szerzőnek.

⁷ Eltérő mélységű és gyakoriságú együttműködés volt még Olaszországgal, Ausztriával, Bulgáriával, Svédországgal, Finnországgal, Észtországgal és Japánnal.

⁸ Sztójay Döme 17 esztendő telt el Berlinben. Két évig katonai előadó, hat esztendeig katonai attasé, kilenc éven át rendkívüli követ és meghatalmazott miniszter volt. A nemzeti-szocialista nézeteket mélyen magáénak vallotta, bizalmas együttműködést teremtett a magyar és a német katonai körök között. Terjedelmes jelentéseiben túlbecsülte a Wehrmacht erejét és a német fegyverkezés méreteit. Werth Henrik vezérezredesen keresztül Magyarország katonapolitikájára, háborús részvételére jelentős befolyást gyakorolt. Részletesen SZAKÁLY Sándor: *Akik a magyar hírszerzést és kémelhárítást irányították 1919-1945*. Felderítő Szemle IX. évf. 2. 83-120.

felében Hennyey Gusztáv vezérezredes fejlesztette tovább. A második világháború idején a magyar katonai hírszerzést kezdetben a honvéd vezérkar főnöke és a honvédelmi miniszter közvetlen alárendeltségében dolgozó központi offenzív alosztály, szaknyelven a *KOFFA* irányította.⁹ (Bizonyos kérdésekre - Magyarország német megszállásáig - a vezérkar hadműveleti csoportfőnökének is beleszólása volt.) A fontos alosztály - itt nem tárgyalt - csoportokra és alcsoportokra tagolódott.

A 2. vkf. osztály a negyvenes évek elején több német szervvel lépett kapcsolatba; ezekhez tartozott a Wehrmacht Főparancsnokságánál (Oberkommando der Wehrmacht, OKW) az Amt Abwehr Ausland,¹⁰ az Idegen véderők osztálya, a Sajtó és propagandaügyi osztály, a Légügyi Minisztériumban az Idegen légierők osztálya, a Rádióhallgató és bemérő osztály, és más további hivatalos összeköttetések is kiépültek. Ezek érintették a hírszerzési, kémelhárítási, szabotázs, terrorelőkészítési és végrehajtási ügyeket. Alkalmilag kiterjedtek a rejtjelmegfejtésre, egyes nyilván tartási kérdésekre, a katonapolitikai helyzet közös elemzésére is.

Az Amt Abwehr Ausland vezetőjével, Wilhelm Franz Canaris tengernaggyal¹¹ Ujszászy István vezérőrnagy először 1939. szeptember 6-án, Drezdában találkozott. Ezután is élt a kapcsolat, többek között Canaris balkáni útjai, magyarországi átutazásai alkalmával.¹² A magyar szakelődókat a németek meghívták Berlinbe vagy Bécsbe, a németek legtöbbször Budapestre érkeztek. Az együttműködés folytonos fejlődése aligha állítható. Inkább arra következtethetünk, hogy mindkét fél bizonyos fenntartásokkal élt. A német oldalról többször a bizalom hiánya mutatkozott, mert az „új Európa”, a nemzetiszocialista világuralom érdekében a magyaroktól többet vártak. A magyar fél a harmincas évek végétől fokozódó készséget mutatott, közös érdekeket hangoztatott. Ugyanakkor a teljesítésben számos helyen és alkalommal vonakodott, gyakorlatilag pedig az erőszakos német behatolás elszigetelésére, több-kevesebb nyíltsággal meggátlására törekedett.

Mindez összefüggött Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter németellenes felfogásával, több magyar politikus megérzésével, akik a területi revízió eredményeivel egyidejűleg a hitleri birodalom hódításaiban, terjeszkedésében a magyar-ság jövőjét veszélyeztetve látták.

A Gestapóval és a német katonai hatóságokkal 1941 nyárelőn Kárpátalján tár-

⁹ A VKF-2 osztály felépítése SZAKÁLY: *Az önálló magyar katonai hírszerzés...* 33.

¹⁰ Katonai hírszerző és kémelhárító szolgálat.

¹¹ Canaris német tengernagy (1887-1945) 1935. január 1. és 1945. február 19. között az Abwehrt vezette, titokban szembefordult Hitlerrel. Külföldi kapcsolatai miatt leváltották, majd koncentrációs táborba hurcolták. Magyarország iránti szimpátiája figyelemre méltó. Többször tett azért, hogy keresztülhúzza Berlinnek és Moszkvának az országgal kapcsolatos szándékait. Összeköttetésben állt Horthy Miklós kormányzóval, akit korábbi haditengerészeti szolgálatából ismert. Hosszú kínzások után Flossenbürgben kivégezték. BASSET, Richard: *Hitler kémfőnöke. A Canaris-rejtély*. Alexandra, Pécs, 2006. 17, 63. 109. 152.

¹² A német katonai hírszerzés élére 1935 januárjában kinevezett Canaris – amennyire bizonyítható - 1936-tól utazott ebben a térségben. Az információ gyűjtésében legfőképp egy fiatal magyar tisztre, Szentpéteryre (keresztneve ismeretlen) és magyar kollégáira támaszkodott, mivel „*nagyon is tudatában voltak annak, mi folyik tőlük keletre*”. Uo. 130. Az Abwehr egyik budapesti bázisa a belvárosi Deák tén, az autókereskedésben volt.

gyaltak a magyar hatóságok azokról az intézkedésekről, melyeket a történeti irodalomban magyar „előholokausztként” tartanak számon. A kétes állampolgárságú egyének kiutasítása valójában a zsidók kitoloncolását, a deportálási terveket célozta. A magyar oldalról az előkészítésben Kricsfalussy-Hrabár Endre csendőr alezredes, Ágh csendőr őrnagy és a határrendőrség főnöke, Meskó Arisztid rendőrtanácsos vett részt. A vezérkar hadműveleti osztályától a tárgyalópartner Sáska Elemér vezérkari ezredes volt.¹³

A kommunista ügyekben folyt nyomozásokat irányító Hain Péter a bécsi Gestapo főnökeivel több találkozót tartott. Ezek részleteiről hiteles feljegyzést nem találunk. Bizonyos, hogy Ausztria német bekebelezése után a kapcsolatok fejlődtek, több Gestapo-főnök Budapesten járt. Hain keze volt abban is, hogy a két fél 1941. június 21-én Mosonmagyaróváron a német és a magyar politikai rendőrség szorosabb együttműködésének időszerű feladatairól tárgyalt.

Ellentmondásos volt a magyar-német titkosrendőrségi együttműködés a menekült lengyelek ügyében. Futárszolgálatuk, magyarországi illegális képviselőjük, a Londonig érő és a Közel-Keletre húzódó kapcsolataik foglalkoztatták a Gestapót. Ezzel függött össze, hogy a magyar kémelhárító szolgálat 1941-ben ismételtelen elfogott lengyel futárokat, de komoly vizsgálatot ügyükben nem folytatott. 1942-ben újabb letartóztatási hullám indult. Kiterjedését nem ismerjük, de Kazimierz Koźniewski révén betekintést nyerhetünk a német nyomás érvényesítése és kivéde során megélt tapasztalatokba, az ügynökök forgatagába.

„A letartóztatási hullám okát Isztambulban kell keresnünk. Egy Laufer nevű Gestapo-ügynök prágai kereskedőnek álcázta magát, rendszeresen megjelent Isztambulban, ahol sikerült kapcsolatot teremtenie az illegális cseh kirendeltséggel, amely a Londonban tartózkodó cseh politikusok és a prágai illegális szervezetek közötti kapcsolattartást szervezte. Laufer a cseh összekötők bizalmába férközött, majd a csehek közvetítésével az isztambuli lengyel összekötőknek is felajánlotta szolgálatait, vállalva, hogy a küldeményeket személyesen juttatja el a budapesti „Fijalkowski”-csoportnak.¹⁴ Ez meg is történt, ám a kézbesítés előtt a Gestapo másolatot készített az iratokról.

Laufer hamarosan lelepleződött, a lengyelek Bécsben likvidálták - az illegalitás történetének érdekes epizódja -, de addigra már meglehetősen komoly veszteségeket okozott. A magyar rendőrség és kémelhárítás, a Gestapo indítványára, 1941 őszén több lengyel aktivistát letartóztatott, többek között Fietowiczot, Felczakot és az Isztambulból Varsóba tartó futárunkat is. Szerencsére a magyar hatóságok a Gestapo lengyel vonatkozású utasításait elszabotálták, a nyomozást felületesen végezték, s

¹³ Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára (továbbiakban ÁBTL) A-414-3. 16. Ujszászy maga is látta Kamenyec-Podolszkban „drótok közé bezárva a Kárpátaljáról elhurcolt szerencsétlenek csoportját”. Uo. 17. Újabb feldolgozások GELLÉRT Ádám – GELLÉRT János: *Az 1941. évi kőrösmezői deportálások. A kitoloncolásokat jóváhagyó minisztertanácsi döntés háttere*. Betekintő 2012/2. sz. és <http://hdke.hu/kutatas/korosmezo> -1941.

¹⁴ Edmund Fietowitz a háború előtt a Lengyel Köztársaság budapesti konzuljaként dolgozott. Az illegalitásban fedőneve Fijalkowski volt. A nevet jelszóként is használták. Erre hivatkozva érkeztek a Kárpátokon át a titkos lengyel küldemények a budapesti illegális lengyel képviselőre.

nem tudták - nem akarták? - bizonyítani Fietowicz és „Fijałkowski” azonosságát.

1942. május 15-én, ugyancsak a Gestapo utasítására, újabb összekötőket tartóztattak le Bukarestben, Belgrádban, Szófiában és Budapesten. A magyarok ezúttal a Honi Hadsereg budapesti sejtjének munkatársait vették őrizetbe, ám ezzel szinte egyidejűleg szabadon engedték Felczakot, majd Fietowiczot is. Így teljesíteték- tagadták meg a magyarok a Gestapo utasításait.(...) A háború éveiben, addig a tragikus márciusi napig, a Horthy-kormányzat, bár a németek több lengyel letartóztatott kiadatását kérték, mindössze két lengyelt adott ki. Egyikük, Czesław Raczkowski futár, Budapesten át próbált visszajutni Londonba, amikor 1942 májusában letartóztatták, túlélte a német börtönöket és a koncentrációs tábor is.

1942 májusában a magyarok egyeseket letartóztattak, másokat viszont szabadon engedtek. Edmund Fietowicz a szabadulása után mint a "lengyel kormány képviselője", ott folytatta a munkáját, ahol abbahagyta.

1942 decemberében a magyarok újabb akcióra szánták el magukat. December 9-én reggel 8 órakor szabadon engedték a letartóztatott lengyel aktivisták jelentős részét - holott némelyikük esetében már a tárgyalás napját is kitűzték -, azzal a kéréssel, hogy szabadulásuk tényét ne verjék nagydobra, feleslegesen ne ingereljék a németeket. Ugyanezen a napon szabadon engedtek számos brit állampolgárt is, akiknek sikerült megszökniük a német hadifogolytáborokból, s akik Budapesten át szerettek volna eljutni a Közel-Keletre, amikor letartóztatták őket. Szabadulásuk után a magyarok lehetővé tették számukra, hogy folytassák útjukat.

A lengyelek és az angolok váratlan szabadon engedésével a magyar kormány a szövetséges hatalmak felé akarta jelezni „jóindulatát”.¹⁵

A német összekötő tiszték hivatalos megbízása és tartós kiküldése Budapestre a titkosszolgálati együttműködés része volt. Magyarországon Hubert Pfannenstiel alezredes dolgozott hivatalosan 1940 és 1943 között, majd 1944 tavaszáig Edgar Scholtz ezredes, utána pedig Mannteufel alezredes. A magyar kiküldött Berlinben Sziklay Ödön ezredes volt.

A két titkosszolgálati szervezet állandó rádió és Siemens távíró kapcsolatban is állt. Rendszeresen kicserélték a lehallgatott diplomáciai beszélgetések és a feldolgozott katonai rejtjeltáviratok szövegét. Ujszászy valószínűleg nem alap nélkül állította, hogy „a híryanycsere azonban egyik részről sem volt teljesen őszinte. Az Amt Abwehr Ausland igyekezett bennünket, különösen a Szovjetuniót illetően, újságcikkek és kivonatok közlésével kielégíteni. Visszatartás volt lengyel és román viszonylatokban is.

Mi pedig pld. a Romániából befutó híreket tendenciózusan tállaltuk a "német szövetségesnek". A feldolgozott katonapolitikai és katonai híryanycsere eseténként vagy időnként (2-3 hónap) küldtük meg összekötő tiszt útján Canarisnak”.¹⁶

A titkosszolgálati együttműködés során az Abwehr (német katonai hírszerző szervezet) a magyar hírszerző alosztály munkatársainak hadszíntéri bemutatókat szervezett. 1941 tavaszán három főtisztnak lehetővé tette néhány Abwehrstelle (hírszerző

¹⁵ SZENYÁN Erzsébet-Jan STOLARSKI (szerk.): *Menekült-rapszódia. Lengyelek Magyarországon 1939-1945.* Széphalom Könyvműhely, Budapest, 2000. 527-528.

¹⁶ ÁBTL A-414/1. 14-15.

szolgálati hely) megtekintését. Az ipari kémelhárító szolgálat keretében postacenzúra bemutatására került sor Bécsben, ahol új katonai rádiókészülékekkel ismerkedhettek a magyar elhárítók. Bécsből viszont német kémelhárítók érkeztek, akik a német hadiipari szükségletekre termelő magyar üzemekben a helyszínen tájékozódtak, ellenőriztek.

További együttműködést jelentett, hogy a két fél egymás hírszerzőinek és a kémelhárítóknak meghatározott időtartamra határátlépő igazolványokat biztosított. Ujszászy – szovjet fogságban, Fekete Iván néven készült feljegyzéseiben – rögzítette, hogy a magyar 2. vkf. osztály hírszerző ügynököket toborzott és adott át az Abwehrnek, *„különösen szovjetország viszonylatban. Kölcsönösen támogattuk egymást hírszerző ügynökök behelyezését illetően valamelyik felderítendő országba”*.¹⁷

A német Légügyi Minisztérium rádiólehallgató és bemérő osztálya 1938 ősztől működött Magyarországon. Lehallgató és bemérő állomásokkal rendelkezett a Budapest - mátyásfüldi, a debreceni, a szegedi, a kecskeméti, és egy ideig a győri repülőtereken. (Ezek a Szovjetunió és Csehszlovákia ellen dolgoztak, az ottani adókat lehallgatták, bemérték.)

A Gestapóval való magyar hivatalos együttműködésre igen csekély adat van. Ujszászy Az Államvédelmi Központ külföldi kapcsolatai c. feljegyzésében kihallgatóinak leírta, hogy 1942 telén Wilhelm Frick német belügyminisztertől és Ernst Kaltenbrunner SS-Obergruppenführertől, az RSHA főnökétől Keresztes-Fischer belügyminiszterrel meghívást kapott németországi látogatásra. Keresztes - Fischer nem utazott ki, Ujszászy pedig 1943 februárjában érkezett Berlinbe. A Wannseestrassen, *„a rendőrség által lefoglalt villában”* lakott, ahol a német rendőrség szervezeti felépítéséről alapos tájékoztatást kapott. Megismerkedett a Gestapo szervezeti felépítésével, majd az egyik belügyi államtitkár fogadta.

Találkozott, ebédelt az RSHA IV. hivatalának főnökével, Heinrich Müller SS-Gruppenführerrel, aki Kaltenbrunner nevében több kérdést szóba hozott, ezek - nem véletlenül - a magyar belpolitikát is érintették. Javaslati, kérései a következők voltak:

1. Magyar és német rendőrtasasé poszt kölcsönös alapon való létesítése Budapesten és Berlinben. Feladatkörük az államrendészeti szervek összeköttetését és a szorosabb együttműködést szolgálná. Kifejtette, hogy valamennyi szövetséges állam fővárosában - Róma, Bukarest, Madrid, Szófia, Pozsony, Zágráb - működnek már német rendőrtasasék, csak Budapest a kivétel.

2. Szóvátette a politikai menekültek kiszolgáltatását Magyarországról a Birodalomnak. Célzott a szabadon járó-keelő lengyelekre, a határokon magyar földre átszökött angol és francia hadifoglyokra.

3. Igényelte a németek időnkénti tájékoztatását a magyarországi partizán, baloldali és nemzetiségi mozgalmakról. Mindezt azzal a hivatkozással, hogy a német hadsereg szempontjából fontos utánpótlási szállítási útvonalak vannak Magyarországon, és ismerniük kell az utak, vasutak, az ipari termelés ellenséges fenyegetettségét.

4. Felvetette a magyarországi jobboldali radikális pártok és szervezetek belügyminisztériumi üldöztetésének csökkentését, több személy visszatérésének le-

¹⁷ Uo. 15.

hetőségét. A kérést a közös hadviselés érdekeivel indokolta.¹⁸

Ujszászy írásban ígért választ Kaltenbrunner címére a magyar kormány állásfoglalása után. Müller SS-Gruppenführer, azaz „Gestapo-Müller” bemutatta szervezete szabotázs múzeumát, valamint több rendőrségi intézményt. Az RSHA V. hivatalának vezetője, Arthur Nebe SS-Gruppenführer sajnálatosnak tartotta, hogy a magyar rendőrséggel a bűnügyi együttműködés ellanyhult. A vendégnek előadást tartott az „öröklődő bűnözés” kutatásáról, arról is beszámolt, hogy a visszaeső fiatalok bűnözőket javító táborokban nevelik fel.¹⁹ Szót ejtett a cigányok végleges letelepítésének német tervéről, a kérdésben elgondolt európai értekezlet előkészítéséről. Az Államvédelmi Központ vezetője végül Sztójay Döme magyar követnél villásreggelin találkozott Ernst Kaltenbrunnerrel, aki megismételte a Müllertől hallott német kívánságokat. Közeli budapesti látogatásának tervéről beszélt, megemlítve, hogy Budapesten rokonai vannak.²⁰

Ujszászy hazatérése után Kállay Miklós miniszterelnököt és a belügyminisztert tájékoztatta. A magyar fél a rendőrtasszé posztjának létesítését elvetette (Keresztes-Fischer megjegyezte: „*még az kell, hogy egy újabb, diplomáciai előjogokkal rendelkező Gestapo-kémet engedjünk be az országba*”).²¹ Magyarország nem mond le a politikai menedéknyújtás jogáról, a politikai menekültek kiadását továbbra is diplomáciai eljáráshoz, a hivatalos kikérés egyéni elbírálásához köti.

A harmadik pontban az Államvédelmi Központ révén olyan mértékben ad tájékoztatást, ahogy azt a német csapatok utánpótlási szállításainak biztonsága megköveteli. Végül pedig a belügyminiszter a magyar kormány politikáját követi, és kéri a német felet, hogy a radikális magyar pártokat ne támogassa, a magyar hatóságok által politikai alapon körözött, Németországba szökött személyeket szolgáltassa ki. Minderről Kaltenbrunnert írásban tájékoztatták, ezután a Berlinben jelzett hivatalos magyarországi látogatása elmaradt.

Az RSHA nagyhatalmú főnöke 1944 elején átutazóban, inkognitóban Budapesten járt. A megszállás előkészülete lehetett, mivel több, a németek szemében megbízható személlyel: Ruskay Jenő volt tábornokkal²², dr. Basch Ferencsel, a magyarországi „népi németek” politikai szervezetének (Volksbund der Deutschen in Ungarn, a mindennapokban Volksbund)²³ vezetőjével, és Bakó László ny. csendőr őrnaggyal tárgyalt.

¹⁸ ÁBTL A-414/2. 2. Az üldöztetés erős túlzás. Legfeljebb a Horthy-rendszer szempontjából „aggályos” szélsőséges megnyilvánulások miatt bevezetett, nem következetes korlátozásokról volt szó. A személyek között pl. az 1941-ben Németországba szökött nyilas vezető, Kovarcz Emil szerepelt.

¹⁹ Az Arbeiterziehungslager - „*munkára hajlamosító tábor*” - nemzetiszocialista rendőri intézmény volt.

²⁰ Adolf Eichmann SS-Obersturmbannführer is hivatkozott magyar rokonaira, de szintén név nélkül. EICHMANN, Adolf: *Tárgyalástól ítéletig. Feljegyzések a börtönből*. Trifer kiadó, 2000. 224.

²¹ ÁBTL A-41462.4.

²² Ruskay Jenő (1887-1946): az 1944. október 15-i nyilaskeresztes hatalomátvétel után katonai feladatokat vállalt. November 13-án címzetes vezérezredes, 1945. március 1-től a Fegyveres SS magyar kötelekeinek felügyelője lett. Közben február 1-jén német rendfokozatot kapott, SS-Obergruppenführerré és a Fegyveres SS tábornokává nevezték ki.

²³ Magyarországi megalakítását 1938. november 26-án Imrédy Béla kormánya engedélyezte. Az SS kötelékébe tartozó Volksdeutsche Mittelstelle (Népi Német Közvetítőszerv) irányítása alatt működött. Erőszakos szervezéssel 1942-ben 300 000 tagja volt. Történeti feldolgozása TILKOVSKY Loránt: *Ez volt a*

Kádár Gyula volt vezérkari ezredes 1978-ban közzétett memoárjában részletesen megörökített egy német beszerzési kísérletet. „1943 késő tavaszán Kluge százados²⁴ meghívott lakására vacsorára. Néhány ismeretlen német tiszt volt ott, néhány németül beszélő nő, és az osztályról még két tiszt. A vacsora alatt feltűnt, hogy túlságosan nagy a figyelem velem szemben, hízelegnek, bókolnak.

Vacsora után Kluge áthívott egy szomszédos szobába. Sőhajtva előadta, hogy őt mint a magyarok őszinte barátját mennyire bántja a magyar-német viszony romlása. Ez ellen tenni kellene valamit. Arra kér, állítanék össze egy emlékiratot, amelyben kifejtem, mik azok az okok, amelyek szerintem a barátságot beárnyékolják, kik azok a személyek, akik útjában állnak a régi barátság visszaállításának.

Garantálja, hogy írásom egyenesen a Führer kezébe kerül, nemcsak hazámnak teszek ezzel jószolgálatot, hanem magamnak is beláthatatlan érdemeket szerzek. Elkezdtem csodálkozni: Hogyhogy? Megromlott volna a magyar-német viszony? Én ennek semmi komoly jelét nem látom. Harcoltunk a Donnál, megszálló csapataink az ő szolgálatukban állanak, a gyáraink nekik dolgoznak, élelmiszert szállítunk, igazán nem tudnék mit írni erről a kérdésről.

Ha viszont neki ilyen aggályai vannak, azt jelenteni fogom a vezérkar főnökének és a honvédelmi miniszternek, elintézem, hogy fogadják, és aggályait meghallgassák. „Nem erről van szó, kérem, ezt a jelentést ne tegye meg. Mi a maga személyét kívánjuk megnyerni, bizalmunkkal kitüntetni.” Amikor látta, hogy kapacitálása nem jár eredménnyel, nagyon elkomolyodott: „Ezredes úrra egyszer még káros lesz, hogy kérésünknek nem tesz eleget.” A továbbiakban már hűvösebb volt a levegő körülöttem.”²⁵

Kádár másnap mégis jelentést tett Szombathelyi Ferenc vezérezredesnek, a honvéd vezérkar főnökének. A német beszerzés szándékát nem tartotta lényegesnek, inkább a módszert. Tudta, hogy a Budapesten tartózkodó német tisztek - elsősorban Fütterer légyügyi attasé²⁶ - egyre-másra vacsoráztatják a magyar vezérkari tiszteket, és attól tartott, hogy behálózzák őket. Elhárításként Szombathelyinek bizalmas figyelmeztető kiadását javasolta, sikertelen. „Ilyen intézkedést nem adhatok ki, ha megtudnák, óriási botrány lenne” - hangzott a válasz.²⁷

A magyar fél esetében a Gestapo előli mentésre is voltak példák. Ezek közé tartozik, hogy 1943 telén Keresztes-Fischer Ferenc belügyminiszter Szeder Ferenc

Volksbund. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1978.

²⁴ Kádár Gyula ekkor a 6. vkf osztály (nemzetvédelmi és propagandaosztály) vezetője volt. Német partnere, von Kluge százados összekötő tisztként szolgált. A propaganda terén a magyar félnek „tanácsokat és segítséget” nyújtott.

²⁵ KÁDÁR Gyula: *A Ludovikától Sopronkőhidáig*. Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1978. II. köt. 497-498. Ujszászy István vezérőrnagy 1945 után készült feljegyzéseiben rögzítette, hogy több magyar katonai szakelőadót németországi kiküldetése idején szervezett be a német titkosrendőrség. Bizonyítékkal nem szolgált. Csak arra utalt, hogy „mint 1944 nyarán kitűnt”, M. Antal ezredes, B. Kálmán vezérkari őrnagy és A. Jenő őrnagy Gestapo-szolgálatokra „kötelezték el magukat”. ÁBTL A-414/1. 14.

²⁶ Cuno Heribert Fütterer tábornok 1940 és 1944 között teljesített diplomáciai szolgálatot Budapesten. Hírszerzői tevékenysége és kapcsolatai kétségtelenek.

²⁷ KÁDÁR II. 498.

szociáldemokrata képviselő kérésére a német titkosrendőrség elől menekülő jugoszláv szociáldemokratákat segítette meg. A kivitelezés Ujszászyra hárult. A miniszter utasítására titokban magyar útleveleket adott nekik, a határon való áthozataluk Kudar Lajos csendőr ezredes intézkedésével történt.²⁸

A Gestapo és az SD titkos magyarországi kapcsolataira több tény utal. A német biztonsági szervek, a titkosrendőrség ügynökei jelen voltak a Magyar Királyság területén. Mozgásuk az 1938. márciusi ausztriai fordulat után érezhetően növekedett, ebben a közös határ nyújtotta új lehetőség is közrejátszott. A cél - többek között - a magyarországi német népcsoport „*nemzetiszocialista tudatra ébresztése*” volt. Erről dokumentumok és feldolgozások sora tanúskodik.²⁹ A háttérről sokat mond némileg korábbi Leopold Henneknek, a budapesti osztrák követnek az 1935. április 5-i jelentése, mely a magyarországi választások kapcsán készült. „*A magyarországi német jelölteknek - informátoraim adatai szerint, s ez adatokat minden oldalról megerősítették -, hihetetlenül nagy összegek álltak rendelkezésükre. Ezen összegek eredetét közönségesen a „guruló márkák” kifejezéssel jelölik.*”³⁰

A bőven érkező anyagiak, és természetesen a politikai és gazdasági nyomás is közrejátszott, hogy a német befolyás érvényesítése többféle módon folyt. Csak néhány példát villantunk fel. 1939 nyarán Solymáron kilenc, Münchenből érkezett „*birodalmi*” agitátor tűnt fel. Ahol lehetett ismerkedtek, miközben családlátogatósokon, vendéglőkben ébresztették a német néptársak összetartozását. A nyílt pángermán agitáció sokak felháborodását váltotta ki. A Külügyminisztérium is foglalkozott az ügygel. Gróf Csáky István miniszter valamennyi magyar külképviseletnek megtiltotta a továbbiakban az agitátorok vízumkérelmének teljesítését.³¹

Az SD 1940. évi jelentéseiben ismétlődően erősített állítás, hogy a magyarországi németeket a falvak magyar jegyzői, a csendőrök, a levették üldözik és zaklatják. Nem veszik észre, hogy „*az idők változtak*”, és elismert nemzetiszocialista szervezetük, a Volksbund mellettük áll. A németek lelki egységét, a birodalomért érzett „*hűségét*” azonban - semmilyen eszközzel - megtörni nem lehet.

A negyvenes évek elején hangsúlyosan és visszatérően észrevételezik, hogy a magyar tanítók, a lelkészek ellenségesek. Nem segítik a német népcsoport újabb iskola és óvoda igényeit, a „*népi német*” rendezvényekhez alig lehet teremhez jutni. A hatóságok kellemetlenkednek a magyar-német határvidéken a Németországba munkára igyekvőkkel. Olyan híresztelések is előfordulnak, hogy Hitler háborús győzelme után ezeket a régiókat, akár az egész Dunántúlt a Birodalomhoz csatolják.

Az SD évről évre megállapítja, hogy a magyar kormány, a magyar sajtó kétarcú. A magyaroknak a németek iránti barátságát bizonygatja, közben pedig elnyomja a ma-

²⁸ ÁBTL A-414/5.35.

²⁹ A Pawlak Verlag Herrsching adta ki a *Meldungen aus dem Reich. Die geheimen Lageberichte des Sicherheitsdienstes der SS 1938-1945* c. zsebkönyvsorozatot, évenként és kötetenként több magyarországi SD-jelentés kivonatával.

³⁰ Österreichischer Staatsarchiv. Archiv der Republik. Neues Politisches Archiv. Fasc. 20. Budapest-Berichte Fol. 785-787.

³¹ ÁBTL P-1754.

gyarországi német lakosság nemzeti kezdeményezéseit. (Az összegező jól látta a Kállay-kormány politikájának lényegét, ezzel együtt az állítás a németek elnyomásáról erős túlzás volt.) Felkészített ügynökök, köztük Franz Rothen³² alig fékezett, mind harsányabb „népi német” propagandát (valótlan ígérek, kocsmai itatás), a birodalomba való bekebelezést hirdettek Sopron vármegye több határ menti községében. Sümeghy József sopronbánfalvi tanítót szilárd magyarsága, az iskolában hangoztatott Hitler-ellenes intései, felhívásai miatt a volksbundisták megfenyegették, szidalmazták.

A Biztonsági Szolgálat jelentései komoly ügynöki, besúgó munkán alapultak, átfogták a megnagyobbodott Magyar Királyság egész területét. Megjegyzik, hogy a visszacsatolt területeken hangos magyar hazafias propaganda folyik, ami többször a német lakosságra üt vissza. Az erőszakos magyarosítást újra és újra a Kállay-kormány bűnei közé sorolták. Szinte sulykolták, hogy a Volksbund megismételt, ravaszul kiagyalt magyar korlátozásokkal küszködik, csak a Birodalom erélyes beavatkozására számíthat. Okkal feltételezhető, hogy az összefoglalókban foglaltak is hozzájárultak, számításba jöttek az 1943. szeptember 30-i döntéshez, Magyarország német megszállása tervének kidolgozásához.

1943 nyaráról érdemes felidézni a Volksbund egyik diplomáciai jelentőségű manőverét, melyet Kádár Gyula jegyzett fel. *„Jagow német követet³³ Szombathelyi meghívta ebédre Klotild-ligeti villájába. Ebéd után sétálni mentek. A temető mellett elhaladva Jagow megemlítette, hogy ha már erre jár, szeretne néhány szál virágot tenni egy állítólagos német mártír sírjára, akit a magyar csendőrök megöltek, mert német voltát nem volt hajlandó megtagadni.*

Jagow egyenesen egy sírhoz ment, a síremléken néhány német sor állt a hűség-ről. Farizeuskodva mondta: ő tudja, hogy ez nem általános Magyarországon, de az ilyen esetek veszélyeztethetik a jó viszonyt.

Szombathelyi az esetről semmit nem tudva hallgatott. Másnap elmondta nekem a jelenetet azzal, hogy nézzek utána, mi is történt tulajdonképpen. Megállapítottam, a „mártír” nem volt német, hanem szlovák származású, németül nem is tudott. Szemtanúk vallomása és számos, az eset megtörténte felvett jegyzőkönyv bizonyította: kocsmai verekedés volt. Egy csendőrrőrt közbelépett, a legény rátámadt a csendőrökre, azok megsúrták, sebeibe belehalt.

A Volksbund a népi németek üldözését - a már túlonúl ismert recept szerint - ezzel az esettel akarta bizonyítani, hamis jelentést küldött a követségnek. Jagownak részletes jelentést küldtünk - a „mártír” származási okmányait is csatoltuk - az összes jegyzőkönyvekkel. Kénytelen volt bocsánatkéréssel tudomásul venni.”³⁴

³² Rothen teremtette meg a magyarországi német kolónia és a hungarista mozgalom közti összeköttetést. Közeli barátja volt az A.O. (Ausland Organization, azaz Külföldi Szervezet) sajtófőnöke, Ernst-Christoph Schepky. Utóbbi az illegális nemzetiszocialista szervezkedésben gazdag tapasztalatokat szerzett: 1934-ben Bécsben az NSDAP tagja, 1937 májustól Magyarországon a párt sajtó- és kulturális referense. Alapítója, kiadója és szerkesztőségi vezetője a Deutsche Nachrichtennek, az NSDAP magyarországi vezetősége hivatalos újságjának.

³³ Dietrich von Jagow (1892-1945) SA-Obergruppenführer. 1941. július 20.-1944. március 19. között német nagykövet Budapesten.

³⁴ Kádár II. 536-537. A vezérkari ezredes 1943. augusztus 1-jétől a 2. vkf. osztály (kémelhárítás és

Az SD jelentései nem csak papíron maradtak. A bennük megnevezett németellenes magyarokat nyilvántartották. Túlnyomó részük ügyében a német megszállás után a német biztonsági szervek haladéktalanul eljártak. Az ilyen esetek a főváros körüli falvakban, a Dél-Dunántúlon és Nyugat-Magyarországon egyaránt bizonyíthatók. 1939 őszén Sopronban a városi gazdatiszt adott át német nyelvű, feltehetőleg az annektált Ausztriában készült, a magyar határvidékre is behozott gépirásos röplapot a szőlőmunkásoknak. Szellemes szövege magyar fordításban: *Németországot egy olyan ember vezeti /ki magát Napóleonként fésüli /és bajszát angol módra viseli. /Ez az ember nem Németországban született /de minket római közsöntéssel neveltet. /Asszonyainktól sok gyermeket óhajtana/ anélkül, hogy utána egy is sóhajtana. /Hát ilyen a legnagyobb német...*

Karsay Ottó gazdatisztet 1941 februárjában emiatt hivatali fegyelmi alá vonták, és „*A Német Birodalom vezérének megsértése*” címén pénzbüntetésre ítélték. Őszszel a főispán az ügyben újabb eljárás indított. Politikai alapon úgy minősített, hogy „*a legsúlyosabb következménnyel, szolgálat kötelékéből való eltávolítással büntetessék*”. Karsay ügyesen védekezett, a szándékosságot nem lehetett rábizonyítani. Így is ismét elmarasztalták, az előléptetésből két évre kizárták. A háttérben besúgás állt, a Volksbund budapesti központja követelte visszamenőleg Horthy vitéz gazdatisztjének példás büntetését.³⁵

Súlyosabb esetek is voltak. A Sopron melletti Ágfalván a hitében és magyarságában szilárd Varga József plébánost a mind erőszakosabb volksbundista fiatalok zaklatták, szidalmazták, durván fenyegették. Az izgalmakba 52 évesen, 1942. november 18-án belehalt.³⁶

Kaltenbrunnernek, az SD és a Sipo főnökének 1943. október 26-i, az SS birodalmi vezéréhez, Heinrich Himmlerhez intézett berlini átíratja jól mutatja a magyar informátorok nemzetellenes tevékenységét, erre építve a németek tájékozottságát. Berlinben tudták, miről beszéltek titkos ülésen Gödöllőn, mi történt a magyar Honvédelmi Tanács szeptember 19-i ülésén, mennyire tájékozottak a magyar legitimisták, miképpen készül Magyarország új kapcsolatfelvételre az angolszászokkal. Máig szégyenletes, hogy Kaltenbrunner SS-Obergruppenführer tekintélyes, jól fizetett, megbecsült magyar állampolgárokról okkal leírhatta: „*Egyik bizalmi emberünk, volt miniszter, a legmagasabb magyar arisztokrácia tagja, akinek jó kapcsolatai vannak a kormányzat befolyásos személyiségeihez, jelenti (...)*. De a továbbiak is arcpírítók: „*A magyar Külügyminisztérium rejtjelosztályának egyik vezető tisztviselője ugyanezzel a bizalminkkal közölte: Közvetlen kapcsolat létesült London és Budapest között. A tárgyalásokat Wodianer lisszaboni nagykövet vezeti (...)*”.³⁷

hírszerzés) vezetője volt.

³⁵ A belügyminisztérium is beavatkozott, ismételtlen jelentést kért. (Sopron megyei Levéltár 345/1941. főispán, Sopron város polgármestere 9043/1941., II. 65/941. sz.) 1944. október 15-én a Gestapo Karsayt letartóztatta. 17 napi fogság után állásából eltávolították, egy sertéstelepen húzta meg magát.

³⁶ HETÉNYI VARGA Károly: *Akiket üldöztek az igazságért*. Ecclesia, Budapest, 1983. 98, 302, 575.

³⁷ JUHÁSZ Gyula (szerk.): *A Wilhelmstrasse és Magyarország*. Kossuth Könyvkiadó, Budapest, 1968. 740-742.

A németekkel mindenben együttműködő Ruskay Jenő és Bakó László Gestapo kapcsolatai révén szervezték meg 1944. január derekán az újvidéki razzia és tömeggyilkosság felelőseinek Németországba szökését. Keresztes-Fischer belügyminiszter ugyan javasolta a vád alá helyezett főtisztok őrizetbevételét, ezt Szombathelyi vezérkari főnök a „*tiszti esküre és becsülete*” hivatkozással elvetette. Feketehalmy-Czeydner Ferenc nyugállományú altábornagy, Grassy József vezérőrnagy és Deák László nyugállományú ezredes Albrecht főherceg autóján Pápán át Csornára utaztak. Éjszakázás után január 17-re virradóra a főherceg határszéli birtokára vitték őket. Onnan „*már diadalkapuvál várta a Gestapo a szökevényeket. Bécsbe mentek, ahol Zöldy csendőr százados is csatlakozott hozzájuk*”.³⁸

Az ügyben a német ügyvivő (két korábbi jelentésére utalva) újabb táviratot küldött Berlinbe, és utasítást kért. Attól tartott, a szökések miatt a német katonai attasé vagy a követség gyanúba kerül. Von Greiffenberg katonai attasétól jutott tudomására, hogy a német birodalmi államhatárt átlépettekről már a német titkos államrendőrség gondoskodik, és „*ezek a tisztok az SS birodalmi vezető vendégei*” - írta dr. Karl Werkmeister.³⁹ Joachim von Ribbentrop külügyminiszter arra utasította, hogy „*tanúsítson teljes tartózkodást*”, a magyar érdeklődés esetében pedig közölje, „*semmit sem tud róla*”.

Összességében a fennmaradt adatokból arra következtethetünk, hogy 1938 és 1944 között a magyar és a német titkosszolgálat hivatalosan együttműködött, a kimerítő tájékoztatástól mindkét fél tartózkodott. A tanulmány terjedelmi okokból nem foglalkozott a titkosszolgálati ügynökök hadával és módszereivel. Ugyanakkor bizonyos, hogy 1944. március 19-e után a német megszállók intézkedéseit, az esetleges ellenállás eredményes meggátlását a magyarországi német besúgóhálózat működése, a társadalmi események, folyamatok elemzése, a gazdaság (kereskedelem és forgalom) figyelemmel kísérése és folyamatos kiértékelése alapozta meg.

³⁸ ÁBTL A-414/4.37. Dr. Zöldy Márton csendőr százados az előző nap Bécsbe szökött. LIPTAI ERVIN-GODÓ ÁGNES-TRGO, FABIJAN-MILETIC, ANTUN (szerk.): *Horthy-Magyarország részvétele Jugoszlávia megtámadásában és megszállásában 1941-1945*. Zrínyi Katonai Kiadó, 1986. 399, 404. Zöldyt és társait – az ügyben ártatlan, „*bűnpártolás*” címén elítélt Szombathelyivel együtt – 1946. november 4-én, jugoszláv népbírósági ítélet alapján Újvidéken kivégezték. GYÖRKEI JENŐ: *Vae victis. Tábormokok meghurcolása 1945-1948*. Accordia Kiadó, Budapest, 2002. 113-120.

³⁹ *Horthy-Magyarország részvétele* 403. Hans von Greiffenberg tábornok 1944. április 1-jétől a Wehrmacht magyarországi vezénylő tábornoka lett.

